

BÀI 25

Thực hành : PHÂN TÍCH BẢN ĐỒ

PHÂN BỐ DÂN CƯ THẾ GIỚI

I. MỤC TIÊU BÀI HỌC

Sau bài học, HS cần :

1. Về kiến thức

Củng cố kiến thức về phân bố dân cư, các hình thái quần cư và đô thị hoá.

2. Về kĩ năng

Rèn luyện kĩ năng đọc, phân tích và nhận xét lược đồ.

II. THIẾT BỊ DẠY HỌC

Bản đồ treo tường Phân bố dân cư và các đô thị lớn trên thế giới.

III. TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Đọc bản đồ, xác định các khu vực thưa dân và các khu vực tập trung dân cư đông đúc

– GV hướng dẫn cho HS nắm được yêu cầu để rút ra các thông tin cần thiết.

– GV hướng dẫn HS nắm được các kí hiệu trong bảng chú giải trong hình 25 (kết hợp với bản đồ treo tường) và đọc bản đồ theo một trình tự nhất định : từ nơi có mật độ thấp nhất đến nơi có mật độ cao nhất.

– Xác định các vùng thưa dân (< 10 người/km²).

– Xác định các vùng đông dân (101 đến 200 người/km² và trên 200 người/km²).

Phần này GV sử dụng mục 1.2.b SGK bài : Phân bố dân cư, các loại hình quần cư và đô thị hoá.

– GV có thể nhận xét khái quát bức tranh phân bố dân cư.

+ Đại bộ phận dân cư cư trú ở bán cầu Bắc, khu vực trù mật nhất là xung quanh chí tuyến Bắc (trừ vùng sa mạc Tây Á và Bắc Phi) và xung quanh vĩ tuyến 50° Bắc (ở Tây Âu).

+ Đại bộ phận dân cư thế giới (86%) tập trung ở Cựu lục địa (Á – Âu – Phi), chỉ có 14% dân cư sinh sống ở Tân lục địa (Mĩ – Ô-xtrây-li-a).

– Để nêu được ví dụ cụ thể, GV cho HS xem phụ lục ở cuối bài : Dân số và sự gia tăng dân số.

2. Giải thích sự phân bố dân cư

Sự phân bố dân cư trên toàn thế giới, trong từng quốc gia phụ thuộc vào rất nhiều yếu tố.

a) Nhân tố tự nhiên

Làm cho HS thấy rõ nhân tố tự nhiên tác động đến phân bố dân cư dưới hai góc độ. Thứ nhất, dưới góc độ cá nhân con người, nhân tố tự nhiên trước hết là khí hậu tác động đến sinh lí con người và từ đó ảnh hưởng tới tình hình phân bố dân cư – tập trung đông ở nơi khí hậu ôn hoà, hợp với sức khoẻ con người. Thứ hai, dưới góc độ kinh tế, nơi nào có điều kiện tự nhiên thuận lợi, các hoạt động sản xuất có điều kiện phát triển hơn, nơi đó dân cư thường đông đúc. Nhìn chung, trong số các nhân tố tự nhiên thì khí hậu, nguồn nước, địa hình và đất đai có ảnh hưởng rõ nét đến sự phân bố dân cư.

Các khu vực	% dân số thế giới
– Khu vực ôn đới	58
– Khu vực nhiệt đới	40
– Vùng có độ cao tuyệt đối 0 – 500m (57,3% diện tích)	82
– Vùng ven biển và đại dương (16% diện tích)	50
– Cựu lục địa (Á – Âu – Phi) 69% diện tích	86,3
– Tân lục địa (Mĩ – Ô-xtrây-li-a)	13,7

– Dân cư tập trung đông ở những vùng khí hậu ôn hoà, ẩm áp (vùng ôn đới và nhiệt đới), nơi nào khí hậu khắc nghiệt (nóng quá như sa mạc, lạnh quá như vùng cực, hay mưa nhiều quá như vùng rừng rậm xích đạo) ít hấp dẫn con người.

– Nguồn nước dồi dào cũng là nơi thu hút dân cư như các châu thổ sông Hồng, sông Mê Công, Trường Giang, Hoàng Hà...

– Vùng đồng bằng, địa hình bằng phẳng, đất đai màu mỡ thì dân cư đông đúc, ngược lại các vùng núi cao, điều kiện phát triển sản xuất và giao thông khó khăn, dân cư thưa thớt.

– Ngoài ra, tài nguyên khoáng sản cũng có ý nghĩa nhất định trong phân bố dân cư.

b) Nhân tố kinh tế – xã hội : đóng vai trò quan trọng hàng đầu

– Trình độ phát triển của lực lượng sản xuất

Bức tranh phân bố dân cư thế giới thay đổi cùng sự phát triển của lực lượng sản xuất, chẳng hạn như ngày nay, nhiều điểm dân cư lớn đã mọc lên ở những vùng quanh năm băng giá, vùng núi cao hay hoang mạc nóng bỏng, thậm chí vươn ra biển.

– Tính chất của nền kinh tế

Phân bố dân cư phụ thuộc chặt chẽ vào tính chất của nền kinh tế. Những khu dân cư đông đúc thường gắn với hoạt động công nghiệp hơn so với nông nghiệp. Trong các khu vực công nghiệp, mật độ dân cư cao thấp khác nhau cũng tùy theo tính chất của từng ngành sản xuất. Cùng là hoạt động nông nghiệp nhưng vẫn có nơi thưa dân, nơi đông dân. Ví dụ như việc canh tác lúa nước đòi hỏi nhiều lao động.

– Lịch sử khai thác lãnh thổ

Những khu vực khai thác lâu đời như các đồng bằng châu thổ ở Đông Nam Á, Tây Âu hay đồng bằng sông Hồng ở Việt Nam có dân cư đông đúc hơn những khu vực mới khai thác ở Ca-na-đa, Ô-xtrây-li-a hay ở đồng bằng sông Cửu Long.

– Các dòng chuyển cư ít nhiều tác động tới bức tranh phân bố dân cư thế giới. Số dân và mật độ dân số của Bắc Mỹ, Mĩ La-tinh và Ô-xtrây-li-a tăng lên rất nhiều nhờ những cuộc chuyển cư khổng lồ từ châu Âu và châu Phi tới.